

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2009, sen. zn. 29 NSČR 27/2009, ECLI:CZ:NS:2009:29.NSČR.27.2009.1

Číslo: 63/2010

Právní věta: Věřitel, který přihlásil svou pohledávku vůči dlužníku do likvidace a o jehož pohledávce zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon neurčuje v souladu s ustanovením § 165 odst. 2 insolvenčního zákona podle povahy jinak, může být v insolvenčním řízení poměrně uspokojen z dlužníkovy majetku, jen jestliže přihlásí svou pohledávku do insolvenčního řízení postupem dle § 173 a násl. insolvenčního zákona. Totéž platí pro věřitele, jehož pohledávka nebyla sporná a pro věřitele s vykonatelnou pohledávkou.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.10.2009

Spisová značka: 29 NSCR 27/2009

Číslo rozhodnutí: 63

Číslo sešitu: 5-6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 19. 5. 2009 Krajský soud v Brně odmítl – cituje ustanovení § 173 odst. 1 a § 185 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů – přihlášku pohledávky věřitele č. 5 – M., s. r. o. (bod I. výroku) a určil, že právní mocí tohoto rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí (bod II. výroku).

Insolvenční soud vyšel z toho, že usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 16. 3. 2009 byl zjištěn úpadek dlužníka a věřitelé, kteří tak dosud neučinili, byli vyzváni, aby své pohledávky přihlásili do třiceti dnů od zveřejnění tohoto usnesení v insolvenčním rejstříku. Dále poukázal na to, že rozhodnutí o úpadku bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku 16. 3. 2009 ve 13.29 hodin, takže lhůta pro přihlášení pohledávek věřitelů uplynula 15. 4. 2009.

Na základě zjištění, že věřitel č. 5 podal přihlášku své pohledávky (datovanou 7. 5. 2009) k poštovní přepravě až 12. 5. 2009 (a ta došla insolvenčnímu soudu 13. 5. 2009), pak insolvenční soud uzavřel, že označená přihláška byla podána po uplynutí lhůty určené k přihlášení (opožděně).

K odvolání věřitele č. 5 Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 25. 6. 2009 potvrdil usnesení soudu prvního stupně.

Odvolací soud doplnil, že zahájení insolvenčního řízení bylo oznámeno vyhláškou datovanou a v insolvenčním rejstříku zveřejněnou 30. 12. 2008, že insolvenční soud vyzval věřitele k možnému podávání přihlášek též před rozhodnutím o úpadku (usnesením ze dne 23. 2. 2009) a že pod bodem V. výroku rozhodnutí o úpadku se věřitelům dostalo též poučení o následcích zmeškání tam určené třicetidenní lhůty k podávání přihlášek.

Odkazuje dále na ustanovení § 83, § 89 a § 136 odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona, odvolací soud přitakal zjištěním soudu prvního stupně i jeho právním závěrům, uzavíraje, že běh lhůty k přihlašování pohledávek skončil ve středu 15. 4. 2009, přičemž insolvenční soud ji určil v rozhodnutí o úpadku v rozmezí, které insolvenční zákon připouští, věřitelům se dostalo řádného poučení o povinnosti přihlásit své pohledávky a o následcích zmeškání lhůty a rozhodnutí o úpadku bylo věřitelům oznámeno způsobem předpokládaným v insolvenčním zákoně (zveřejněním v insolvenčním rejstříku).

„Pro úplnost“ odvolací soud odmítl jako nedůvodnou odvolatelovu námitku, že s ohledem na nízký počet přihlášených věřitelů a nespornost jeho pohledávky jej měl insolvenční správce vyrozumět o vydání usnesení o zjištění úpadku samostatným přípisem, s tím, že ta nemá oporu v žádném ustanovení insolvenčního zákona, včetně těch, jež upravují doručování (§ 71 až § 80 insolvenčního zákona) a oznamovací povinnost insolvenčního soudu (§ 102 či § 139 insolvenčního zákona).

Postup soudu prvního stupně dle ustanovení § 185 insolvenčního zákona je tedy podle odvolacího soudu zákonným důsledkem toho, že odvolatel nepodal svou přihlášku pohledávek včas, že nejde ani o některou z pohledávek ve smyslu ustanovení § 168 a § 169 insolvenčního zákona a že prominutí zmeškání lhůty vylučuje ustanovení § 83 insolvenčního zákona.

Věřitel č. 5 podal proti usnesení odvolacího soudu dovolání a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil.

Dovolatel vyslovuje přesvědčení, že důvody, pro které podal odvolání proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 19. 5. 2009, „nejsou právně irelevantní“ a že je odvolací soud nesprávně vyhodnotil a nesprávně posoudil po stránce právní.

Dovolatel akcentuje, že šlo o nesporné pohledávky, které dlužník uznal v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti a které již byly uplatněny v exekuci. Za dostatečné pak považuje, že se se svými nároky řádně přihlásil do likvidace, což mělo být vzato v úvahu při hodnocení jeho přihlášky v rámci insolvenčního řízení.

„Nekonání“ insolvenčního správce vůči sobě proto nepovažuje za korektní, maje za to, že insolvenční správce jej měl „na uvedenou skutečnost“ upozornit a měl mu sdělit, v jaké lhůtě má podat přihlášku, pokud bylo zapotřebí ji podat. To podle dovolatele platí zejména proto, že byl insolvenčnímu správci dobře znám, a že tudíž nešlo o neznámého věřitele.

Podle dovolatele byla lhůta k podání jednotlivých přihlášek v posuzované věci krátká a přiměřenou měla být lhůta dvou měsíců; lhůta třiceti dnů znevýhodňuje oprávněné věřitele dlužníka.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 30. 6. 2009 (dále též jen „o. s. ř.“), o přípustnosti dovolání, jsou pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu (pro dovolací řízení) se pak podává z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro další závěry Nejvyššího soudu rozhodný výklad insolvenčního zákona ve znění účinném do 30. 6. 2009, tj. naposledy ve znění nálezu Ústavního soudu č. 163/2009 Sb.

Dovolání v této věci je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3, části věty před středníkem, o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 25/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek - dále též jen „R 25/2009“).

Dovolatel dovolání výslovně nepřipíná k žádnému z dovolacích důvodů taxativně vypočtených v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., posuzováno podle obsahu je však dovolání kritikou správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem, jíž je vyhrazen dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 136 odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona rozhodnutí o úpadku musí obsahovat i výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě, s poučením o následcích jejího zmeškání.

Dle ustanovení § 165 insolvenčního zákona věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak (odstavec 1). Zákon může stanovit, že podle odstavce 1 se uspokojují i někteří věřitelé, kteří nepodávají přihlášku pohledávky, splňují-li zákonem stanovené podmínky (odstavec 2).

Ustanovení § 173 odst. 1 insolvenčního zákona pak určuje, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Dle ustanovení § 185 insolvenčního zákona, jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvláště přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

Lhůta k podání přihlášky je - v souladu s ustanovením § 57 odst. 3 o. s. ř. - lhůtou, k jejímuž zachování postačí, je-li přihláška posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit insolvenčnímu soudu (srov. opět shodně R 25/2009).

Dovolatel nicméně nezpochybnuje, že třicetidenní procesní lhůtu určenou k podání přihlášky v rozhodnutí o úpadku (obsahujícím i poučení o následcích zmeškání lhůty) nedodržel (nevede spor o závěr, že přihlášku dal na poštu k přepravě až po uplynutí insolvenčním soudem určené lhůty).

Následky zmeškání lhůty k přihlášení pohledávky pak vyplývají z citovaného § 173 odst. 1 insolvenčního zákona a promítají se právě v rozhodnutí, jímž insolvenční soud opožděnou přihlášku odmítne dle § 185 insolvenčního zákona.

Zbývá tedy určit, zda na závěru o opožděnosti podané přihlášky může něco změnit dovolatelova argumentace opírající se o tvrzení, že postačovalo již přihlášení pohledávky do likvidace, že šlo o nespornou vykonatelnou pohledávku, že insolvenční správce pochybil, jestliže jej (bylo-li to potřebné) coby známého věřitele a při nízkém počtu věřitelů samostatně nevyzval k podání přihlášky a že lhůta k přihlášení pohledávek byla příliš krátká.

1) K účinkům přihlášení pohledávky do likvidace.

Z ustanovení zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, z insolvenčního zákona ani z jiného zákona neplyne, že by skutečnost, že věřitel po vstupu dlužníka (právnícké osoby) do likvidace přihlásil své pohledávky do likvidace ve smyslu § 73 obch. zák., zakládala (pro případ, že bude následně zjištěn úpadek dlužníka v insolvenčním řízení) takovému věřiteli postavení přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení.

Také věřitel, který přihlásil svou pohledávku vůči dlužníku do likvidace a o jehož pohledávce insolvenční zákon neurčuje (v souladu s ustanovením § 165 odst. 2 insolvenčního zákona a podle povahy této pohledávky) jinak (srov. např. ustanovení § 168 a § 169 insolvenčního zákona), tedy může být v insolvenčním řízení poměrně uspokojen z dlužníkovy majetku, jen jestliže přihlásí svou pohledávku do insolvenčního řízení postupem dle § 173 a násl. insolvenčního zákona.

Dovolání proto v tomto ohledu opodstatněné není.

2) K tomu, že šlo o nespornou a vykonatelnou pohledávku.

Skutečnost, že jeho pohledávka není sporná (že ji dlužník uznává) a že jde dokonce o pohledávku vykonatelnou a vykonávanou (v exekučním řízení), nezabývá věřitele, který chce být v insolvenčním řízení na jejím základě poměrně uspokojen z dlužníkovy majetku, povinnosti přihlásit ji do insolvenčního řízení postupem dle § 173 a násl. insolvenčního zákona, neurčuje-li o ní insolvenční zákon jinak podle její povahy (srov. opět ustanovení § 165 odst. 2 insolvenčního zákona a v návaznosti na toto ustanovení příkladmo opět ustanovení § 168 a § 169 insolvenčního zákona).

To, že do insolvenčního řízení mají být (a jsou) postupem podle § 173 a násl. insolvenčního zákona přihlašovány i vykonatelné pohledávky, se výslovně podává již z § 174 odst. 4 insolvenčního zákona (jež určuje, že jde-li o pohledávku vykonatelnou, musí věřitel v přihlášce uvést i skutečnosti, o které vykonatelnost opírá).

Ani tento dovolací argument proto správnost napadeného rozhodnutí nezpochybnuje.

3) K postavení známého věřitele v insolvenčním řízení.

Skutečnost, že dovolatel je (byl) známým věřitelem dlužníka, z něj nečiní osobu, které by jen proto mělo být poskytnuto insolvenčním soudem či insolvenčním správcem zvláštní (jiné, než věřitelům, jež dosud známi nejsou) zacházení při vyrozumívání o zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka, o dlužníkově úpadku a o konečné (propadné) lhůtě k přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení.

V situaci, kdy insolvenční zákon spočívá na principu, že insolvence (insolvenční řízení) je věcí veřejnou (jenž se prosazuje prostřednictvím insolvenčního rejstříku neprodleným elektronickým

zobrazením obsahu insolvenčních spisů v tomto veřejně přístupném informačním systému veřejné správy), není pro takový (zvláštní) postup vůči známým věřitelům dlužníka věcné opodstatnění.

Tento závěr byl v soudní praxi ustálen již výše citovaným R 25/2009, na něž Nejvyšší soud v podrobnostech odkazuje a jež obstálo i v mezích ústavního přezkumu, když ústavní stížnost proti němu podanou odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 26. 1. 2009, sp. zn. [I. ÚS 2536/08](#) (jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Ústavního soudu).

V R 25/2009 Nejvyšší soud uzavřel, že nejde-li o známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska (§ 430 insolvenčního zákona), nedoručuje insolvenční soud známým věřitelům dlužníka zvlášť (jinak než vyhláškou podle § 71 a násl. insolvenčního zákona) ani vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení ani rozhodnutí o úpadku.

K tomu tamtéž vysvětlil, že známým věřitelům dlužníka přiznává insolvenční zákon právo na zvláštní zacházení jen výjimečně, v případech daných povahou věci.

Především jde o úpravu obsaženou v § 346 odst. 2 insolvenčního zákona, jež se pojí s předem připravenou reorganizací a o úpravu obsaženou v § 401 odst. 2 insolvenčního zákona, která se váže k předem připravenému oddlužení (tato ustanovení vymezují předpoklady, za nichž lze uznat výsledky hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu, respektive o přijetí způsobu oddlužení, které se uskutečnilo nejen mimo schůzi věřitelů, nýbrž i před zahájením insolvenčního řízení). V takovém případě (kdy vyrozumění prostřednictvím insolvenčního rejstříku nepřichází v úvahu, neboť insolvenční řízení ještě nebylo zahájeno) samozřejmě není možné, aby dlužník do procesu hlasování nezapojil (tím, že je osloví) své známé věřitele.

Z principu stejného zacházení se známými věřiteli z ústavního hlediska nevybočuje ani úprava obsažená v § 373 a § 374 insolvenčního zákona. Tam způsob jiného zacházení se známými věřiteli dlužníka vyplývá (v návaznosti na komunitární právo, konkrétně na směrnice č. 2001/24/ES a č. 1994/19/ES) z toho, o jakého dlužníka jde.

Ústavně ospravedlnitelnou výjimku tvoří podle Nejvyššího soudu rovněž úprava obsažená v § 430 insolvenčního zákona. Ta počítá s tím, že známí věřitelé dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska (rozuměj nikoliv též v České republice), budou insolvenčním soudem vyrozuměni o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku zvláštním doručením těchto rozhodnutí (§ 430 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona) a že jim bude zvlášť doručena i výzva k podávání přihlášek (těmto známým věřitelům tedy v souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášek až ode dne, kdy jim výzva k podávání přihlášek bude doručena zvlášť). Potud jde o přizpůsobení insolvenčního zákona i jinak přímo aplikovatelnému nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení, jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, str. 191-208) dne 20. 8. 2004 (srov. článek 40 tohoto nařízení) a o respektování zjevného faktu přirozené jazykové bariéry, která věřitelům s místem obvyklého pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie zpravidla brání v účinném využití insolvenčního rejstříku coby zdroje informací o insolvenčním řízení.

Okruh subjektů, které mají být o zahájení insolvenčního řízení vyrozuměny zvlášť podle § 102 insolvenčního zákona, se s postavením věřitele (či dokonce známého věřitele) dlužníka nepojí. Jak v této souvislosti vysvětluje i důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, pro jejich výběr byla klíčovou snaha s co nejmenší administrativní zátěží kladenou na splnění této informační povinnosti především zajistit, aby nedocházelo ke zmenšení majetkové podstaty neúmyslnými a obtížně reparovatelnými zásahy provedenými orgány stojícími mimo insolvenční řízení.

Tutéž funkci plní (jak opět plyne i z důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona) ve vztahu k tam vyznačeným subjektům také vyrozumění o vydání rozhodnutí o úpadku podle § 139 insolvenčního zákona.

Povinnost vyrozumět dovolatele o zahájení insolvenčního řízení, o rozhodnutí o úpadku a o konečné (propadné) lhůtě k přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení jinak než ostatní věřitele jen proto, že šlo o známého dlužníka věřitele, tedy ve světle výše řečeného neměl ani insolvenční soud, ani insolvenční správce.

4) K délce lhůty určené insolvenčním soudem k přihlášení pohledávek v rozhodnutí o úpadku.

Námitku, že lhůta 30 dnů stanovená v rozhodnutí o úpadku pro přihlášení pohledávek, byla krátká, Nejvyšší soud neshledává opodstatněnou.

Nejvyšší soud sdílí přiléhavou argumentaci odvolacího soudu, jenž správně poukázal na to, že podle insolvenčního zákona mohli dlužníkovi věřitelé uplatnit své pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení, tedy od 30. 12. 2008.

To se podává jednak z již citovaného § 173 odst. 1 věty první insolvenčního zákona, jednak z ustanovení § 110 odst. 1 insolvenčního zákona (podle kterého jsou věřitelé dlužníka oprávněni uplatnit své pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek).

Nadto odvolací soud správně upozornil, že insolvenční soud vyzval věřitele k možnému podávání přihlášek též před rozhodnutím o úpadku, usnesením ze dne 23. února 2009, vydaným podle § 110 odst. 2 insolvenčního zákona.

Dovolatelova pohledávka se podle údajů obsažených v přihlášce stala splatnou nejpozději v roce 2004, takže dovolateli nic nebránilo v tom, aby pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení i před rozhodnutím o úpadku. Celkovou dobu, ve které dovolatel mohl toto své právo realizovat (tři a půl měsíce počítáno od zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení, tj. od 30. 12. 2008 a /bez jednoho týdne/ dva měsíce počítáno od první výzvy insolvenčního soudu) nepokládá Nejvyšší soud za „krátkou“ bez zřetele k počtu věřitelů a jejich skladbě.

Srov. v obdobných souvislostech opět i R 25/2009.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů jsou z pohledu výše podaného výkladu též v souladu s obecným právním principem „vigilantibus iura scripta sunt“ (bdělým náležejí práva).

Dovolateli se tudíž v rovině právního posouzení věci správnost napadeného rozhodnutí zpochybnit nepodařilo. Nejvyšší soud proto dovolání jako neopodstatněné zamítl podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř.